



ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 28 του Τριμητίου 1905 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Όδος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 161

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

- D. ASTERIOTIS. *Νεοελληνικά Γράμματα.*
- ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. *Έλα να πάμε στο γιαλό.*
- ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ. *Σκιές Γροθιές (συνέχεια)*
- Ζ. ΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΑΗΣ. *Άβαρία.*
- GRIMM. *Οι έξυπνοι άνθρωποι (μετάφρ. Alex. Steinmetz).*
- ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ. *Οι γεωργοί μας και η γεωργία στην Ελλάδα.*
- ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. *Το αυλή του κύρ Νικήτα.*
- SIFE STRUGGLER. *Θεατρικές πινακίδες — Κατοχή.*
- Δ. ΔΕΒΑΡΗΣ. *Ό Σιόρ Τζώρτζης.*
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. *Ρήμος Φιλώρας Νάξιος. Ρήγας Γκόλφης. Στ. Σαββαΐης.*
- Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. *Φαινόμενα και πρόματα (Η Κατοχή — Ό Πινθηπουργός — Η Ρουσογιαπωνέζικη Ειρήνη — Οι Αρμένιδες — Το μαγύριο του Δέσφου Για τους συντομητάδες μας).*
- ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΛΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

„ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ“

Με τον τίτλο αυτό στο «*Mercur de France*» (φυλλάδιο 15 του Τριμητίου, 1905) δημοσιεύει ο κ. D. Asteriotis (Phléas Iebesgue) το δεύτερο άρθρο του για τη φιλολογική κίνηση στον τόπο μας. Ίδου το άρθρο του:

«Μπορεί να φανή παράξενο, στην αρχή του είκοστου αιώνα το αναγκαστικό αυτό ακκοιμισμα μιας λογοτεχνίας άπάνου σε γραμματικές φιλονεικίες. Και όμως αλλοιότικα δεν μπορούσε να γίνη στη νέα Ελλάδα εκεί το γλωσσικό ζήτημα είναι, πρώτ' απ' όλα, πρόβλημα έθνικό, φλόγα ζωντανή που τρέφει κάθε συζήτηση, όπως άλλοι την τρέφουν ή πολιτική ή ή θρησκεία. Και μήτε πρέπει και πολύ να μας παραξενεύη έμας ένας τέτοιος διανοητικός φετιχισμός, με την προσπάθειά του να υποτάξη την αισθητική στη γραμματική, όταν κ' έμεις έδω δίνομε τόση σημασία στο ζήτημα της ορθογραφίας της γλώσσας μας. Μονάχα οι Γάλλοι και οι Έλληνες ύψωσαν σήμερα σε ζήτημα καλαισθητικό την παραδομένη γραφή της γλώσσας: και πρέπει να δημολογήσουμε πως ή μορφή είν' εκεί πέρα, για τους καθαρολόγους, κάτι τι σπουδαιότατο. Η γνώμη

τους τις πιο πολλές φορές, στηρίζεται σε μιάν άπάτη του ματιού.

Γι' αυτό και θα φιλονεικούν εκεί, για πολύ ακόμα, άπάνου σε λεπτομέρειες που φαίνονται στους ξένους παιδιάτικες ή γελοίες. Πολύ συχνά οι γραμματικοί λησμονούν πως δεν έχουν το δικαίωμα να γενικοποιούν, δηλονότι να βρίσκουν έργο τους είναι μονάχα να βρασανίζουν, να σημειώνουν, να μορφώνουν. Και αυτό ακόμα πολύ δύσκολο έργο. Γιατί ή γλώσσα πάντα τρέχει σαν το ρέμα και πάντα είν' έτοιμη να συντρίψη τους φράχτες που νομίζουν πως την έχουν κλείσει. Μα για τη γλώσσα τους δεν εργαζονται μονάχα οι Έλληνες: γιατί ή Ελλάδα είναι ή έρημ της Ιστορίας γή, και ή γλώσσα της, σαν τ' έρείπιά της, εξετάζεται κι αυτή, συχνά πυκνά, από του κόσμου τους φιλέρευους.

Πράγμα που δεν είναι και τόσο ακίνδυνο, όσο άφιλοπρόσωπος κι αν είναι ή έπιστημονικός ζήλος των ξένων συμβούλων των Έλλήνων: παράδειγμα ή σοφός Κρουμπάχερ, που έγραψε το «Πρόβλημα της γραφομένης γλώσσας». Μα λίγο λίγο άπλώνεται το φώς, που αναβρύζει πότε από τη Γαλλία, πότε από τη Γερμανία, και μέσ' στη ζέστα της ζωής που πλαθεταί, ζαναγεννιούνται μαζί οι δυο ασύγκριτες δυνάμεις της αρχαίας Ελλάδας: ή φιλοσοφικός νους και ή δραματική φλέβα. Οι Έλληνες, αλήθεια, πάντα το Νου τότε θεώρησαν υπέρτατο χάρισμα του ανθρώπου: το φυσικό τους είναι να στέκονται πάντα, και με παθος, ιδεολόγοι: τόσο που πάντα ή λόγος τους είναι καθαρός και πλούσιος, και ή όμιλα τους γιομάτη χάρη και ζωή: και δεν έχουν τίποτε ξερό και κρύο στο λόγο τους και στην όμιλία τους. Γιατί δυο είναι οι πόλοι της έλληνικής ψυχής, στενά ταιριαστοί: ή Νους, ή Καρδιά (1): ή Λόγος και το Αίσθημα: το δεύτερο πάντα υποταχτικό του πρώτου, φωτίζοντας και ζωντανεύοντας εκείνο.

Όλα αυτά και άλλα πολλά ακόμα εύκολα κανείς τ' βρίσκει στο έλληνικό έργο του Ψυχάρη, και στο έργο του ποιητή Κωστή Παλαμά, του μαθητή του Ψυχάρη. Μόνο σ' αυτούς βαθύτερα ένσαρκωμένα δείχνονται τ' χαρακτηριστικά γνωρίσματα της φυλής: και γι' αυτό και τώραιότερο μέρος της τωρινής παραγωγής, από το 1888, είναι άχώριστο από τ' δυο αυτά όνόματα.

Βάλαν όλα τ' δυνατά τους για να πραγματοποιήσουν τη σκέψη τούτη του Σολωμού: «Κλείσε μέσα στην καρδιά σου την Ελλάδα, και θα αισθανθής να λαχταρίζη μέσα σου κάθε μεγαλειό», έλεγε ή μεγάλος πρόδρομος. Συχνά πυκνά, μέσα σ' αυτά τ' άρθρα, θα μου τυχαίη να δανείζομαι γνώμες του ενός ή του άλλου, είτε από το «Ταξίδι», είτε

από τ' «Ρόδα και Μήλα» του πρώτου, είτε από τ' «Γράμματα» του δεύτερου. Εκεί που ζανάνιωνε τη γλώσσα και ζητούσε να ζαπλώση στον πεζό λόγο την επανάσταση που είχε ενεργηθή στην ποίηση, ή Ψυχάρης έχτιζε μαζί τη νεοελληνική κριτική και φιλολογία στα στερεά θεμέλια μιας έπιστημονικής και ορθολογικής παρατήρησης, σύμφωνα με τ' πιο νέα συστήματα της έπιστήμης στη δυτική Ευρώπη.

Τ' γραμμένα του έδω κ' εκεί παρατηρήματα, που δεν είναι παρά κουβέντες σφραγισμένες με μια δικθεση που ζωηρά σε τραβάει, δεν έξιζαν να μένουνε σκόρπια στις έφημερίδες και στα περιοδικά. Ό συγγραφέας τους πάνταχμως σε δυο τόμους που δεν είναι οι τελευταίοι της σειράς και που θα μένουν πιο πολύ σαν έξηγητικοί των άγνά λογοτεχνικών έργων του. Πολλοί όλιγοι πριν άπ' αυτόν, όσο έπιφυλαχτικά κι αν κρίνουν τις θεωρίες του οι όπαδοί της μικτής γλώσσας, είχανε την τόλμη να γράφουνε δημοτικά στον πεζό διδαχτικό λόγο. Ό Βαλαωρίτης δεν το έκανε, και ύπάρχουν ακόμα στην Ελλάδα μορφωμένοι άνθρωποι που δεν πείθονται να γράφουν έτσι, όσο παραλόγος κι αν μπορη να φαίνεται ή τρόπος τους. Άληθινά, ή όλάκερη Δημοτική τέσσερεις λογαριάζει σήμερα για άρχηγούς: τον Ψυχάρη, τον Έφταλιώτη, τον Πάλλη και τον Παλαμά: άπ' αυτούς ή τελευταίος μόνος κάθεται στην Ελλάδα. Το πολύ του δημοτικού στρατού το σηματοίζουσε συμβιβαστικοί: πλήθος άπ' αυτούς έχουν πραγματική αξία, καθώς θα μου δοθή εύκαιρία να δείξω σε λιγάκι.

Δυστυχώς το βιβλίο είναι κάτι σπάνιο στην Ελλάδα, και ό,τι κανείς παράγει, μένει σκορπισμένο στις έφημερίδες και στα περιοδικά. Έτσι και ποιητές ύπεροχοι, σαν τον Πορφύρα και σαν το Γρυπάρη, δε φροντίσαν ακόμα να πλέξουν σε στεφάνι τ' ποιήματά τους, κι ακόμα περιμένεται να έκδοθουνε σε βιβλίο τ' τέλεια στο ύφος «Θαλασσινά ειδύλλια» του Παπαδιαμάντη, που τον θεωρούν εκεί κάτου μάστορα στο διήγημα.

Οι Έλληνες φαίνεται πως άγαπούν, ως τ' τώρα, τ' πιο σύντομα είδη του λόγου, και οι διηγηματογράφοι στην Ελλάδα κανουνε μια λαμπρή και πολυαριθμη φαλαγγα. Δεν ύπάρχει πεζογράφος που να μην άρχισε με το διήγημα, αν εξαιρέσης τον Καμπύση, που ξεχώριζε όλότελα, και που ή ξεχωριστή σημασία του είναι πως άγωνίστηκε να χαράξη καινούριο δρόμο στο νεοελληνικό θέατρο. Ό δρόμος αυτός, βέβαια, δεν άπόμεινε τόσο πλατύς όσο τον είχε όνειρευτή ή συγγραφέας των «Κούρδων». Δεν έλαβε καιρό να δείξη όλη του τη δύναμη. Άλλ' αν το παράδειγμά του, άνήσυχος καθώς εΐτανε, στάθηκε από μερικές μεριές επικίνδυνο, γιατί δυνάμως, κι αυτό ακόμα μέσα τ' άλλα, κάποιον σκλά-

(1) Η φραση αυτή είναι έλληνικά και σε πρωτότυπο.